

EN

TR

TR

AVRUPA TOPLULUKLARI KOMİSYONU

Brüksel, 18.9.2007
COM (2007) 536 sonuç bildirgesi

KOMİSYONDAN AVRUPA PARLAMENTOSUNA VE KONSEYE TEBLİĞ

Kıbrıs Türk toplumunun ekonomik kalkınmasının teşvik edilmesine yönelik bir mali destek aracını oluşturan 27 Şubat 2006 tarihli 389/2006 sayılı Konsey Tüzüğü kapsamında Topluluk desteğinin uygulanması hakkındaki 2006-2007 Yıllık Raporu

KOMİSYONDAN AVRUPA PARLAMENTOSUNA VE KONSEYE TEBLİĞ

Kıbrıs Türk toplumunun ekonomik kalkınmasının teşvik edilmesine yönelik bir mali destek aracını oluşturan 27 Şubat 2006 tarihli 389/2006 sayılı Konsey Tüzüğü kapsamında Topluluk desteğinin uygulanması hakkındaki 2006-2007 Yıllık Raporu

1. GİRİŞ

26 Nisan 2004 tarihinde Konsey, Lüksemburg'da yaptığı toplantıda, Annan Planı konusunda 24 Nisan 2004 tarihinde Kıbrıs'ta yapılan referandumun eşzamanlı sonuçlarına işaret etmiş ve şu açıklamayı yapmıştır:

“Kıbrıs Türk toplumu, Avrupa Birliği içindeki bir geleceğe olan özlemini açıkça ifade etmiştir. Konsey, Kıbrıs Türk toplumunun izolasyonuna bir son verilmesi ve Kıbrıs Türk toplumunun ekonomik kalkınmasını teşvik ederek Kıbrıs'ın yeniden birleşmesinin kolaylaştırılması konusunda karardır. Konsey, Komisyona, özellikle adanın ekonomik entegrasyonu ve iki toplumun birbiriyle ve AB ile olan temaslarının artırılmasının üzerinde duran kapsamlı öneriler sunması çağrısında bulundu. Konsey ayrıca, bir çözüm halinde kuzey Kıbrıs'ta kullanılmak üzere önceden tahsis edilmiş olan 259 milyon Euro'luk mali yardımın bu amaca yönelik olarak kullanılmasını önermiştir.”

Bu sonuçlara ilave olarak Komisyon, 7 Temmuz 2004¹ tarihinde Kıbrıs Türk toplumunun ekonomik kalkınmasının teşvik edilmesine yönelik bir mali destek aracı konusunda bir Konsey Tüzüğü teklifi sunmuştur. 259 milyon Euro olması öngörülen bu teklife eklenen mali beyan, Mali Perspektif'in 7. Başlığı (Katılım öncesi strateji) kapsamında 2004-2006 döneminde bu program için kullanılacaktır.

Bu durum, Kıbrıs Türk toplumunun ekonomik kalkınmasının teşvik edilmesine yönelik bir mali destek aracı oluşturan ve Avrupa Yeniden Yapılandırma Ajansı'na² ilişkin 2667/2000 sayılı Konsey Tüzüğü'nü (AT) değiştiren 27 Şubat 2006 tarihinde kabul edilen 389/2006 sayılı Konsey Tüzüğü'nün (AT) (bundan böyle tümüne birden “yardım tüzüğü” denilecektir) kabul edilmesini sağlamıştır.

Yardım tüzüğü'nün 10. Maddesi, “Komisyon, Avrupa Parlamentosu ve Konseye her yıl bu araç kapsamındaki Topluluk yardımının uygulanmasıyla ilgili bir rapor gönderecektir. Rapor yıl boyunca mali destek verilen faaliyetler ile işlerin izlenmesi sonucunda elde edilen bulgularla ilgili bilgileri içerecek ve yardım uygulaması neticesinde elde edilen sonuçların bir değerlendirmesini verecektir” ifadesini taşımaktadır.

Bu raporlardan ilki 27 Şubat 2006 – 28 Şubat 2007 arasındaki dönemi kapsamaktadır. Bütçe yıllarının normal döngüsünü izleyen, yıllık bazda mali yardımlara ilişkin gelişmelerle ilgili normal rapor verme uygulamalarına paralel

¹ 21 Ekim 2004 tarihli COM (2004) 696 sonuç bildirgesiyle değiştirilen 7 Temmuz 2004 tarihli COM(2004)465 sonuç bildirgesi

² OJ L65, 7.3.2006, sf.5.

olarak bir sonraki yıllık rapor Aralık 2007'ye kadar olan dönemi kapsayacaktır. Özellikle bu ilk raporda yer alacak konu başlıkları şunlardır: 1) mali yardımın programlanması, 2) bu programın uygulanmasına yönelik mekanizmalar, 3) ihale ve sözleşme süreçleriyle ilgili ilk faaliyetler ve 4) özel yardım programından kaynaklanan güçlüklerin değerlendirilmesi ile ilgili sonuçlar.

2. MALİ YARDIMIN PROGRAMLANMASI

2.1. İçerik

2006 yılının Şubat ayında yardım tüzüğü'nün kabul edilmesi üzerine Komisyonun rapor verme dönemindeki faaliyetlerinin ana hedefi; 2006 yılı tamamlanmadan gerekli bütçe taahhütlerinde bulunmak amacıyla mali desteğin programlanması olmuştur. 2006 yılı programlama çalışmasının içeriği aşağıdaki unsurları taşımaktadır:

2.1.1. Yardım tüzüğü'nün gecikmeli bir şekilde onaylanması

Yardım tüzüğü Komisyonun Temmuz 2004'teki ilk teklifinden 20 ay sonra Konsey tarafından kabul edildi. Yardım tüzüğü'nün geç onaylanması, başlangıçta 2004, 2005 ve 2006 yıllarına, yani üç yıla yayılması düşünülen bütçe taahhütlerinin sadece bir yılı kapsamak zorunda olduğu anlamına gelmekteydi. Çok yıllık bir programlama çerçevesinde, önceki yıllardan alınan dersler yıllık programlama ihtiyaçlarının daha iyi tanımlanmasına katkıda bulunmaktadır. Ancak burada bu mümkün değildi ve dolayısıyla, sadece 2006 yılı için 259 milyon Euro'nun tamamını kapsayan bir programın geliştirilmesi ve kabul edilmesi söz konusuydu. Bu yardım programı kapsamında, Kıbrıs Türk toplumuna yönelik mali yardımın, önceki mali yardım programlarındaki yoğunluktan çok daha yüksek olacak olması da oldukça önemli bir husus olarak göze çarpmaktadır.

Bu gecikme, 2004-2005 yılları için önceden planlanan bir dizi hazırlık faaliyetinin gerçekleşmemesi anlamına geliyordu. Programın hazırlanması için Komisyon, kuzey Kıbrıs'a yönelik 2003 yılı Özel Yardım Paketi kapsamında fizibilite çalışmaları için serbest bırakılan 2 milyon Euro'luk sınırlı bütçeye bağlı çalışmak zorunda kaldı³. Fizibilite çalışmaları diğerlerine ilaveten katı atık, su, atık su, enerji ve kırsal kalkınma konularında gerçekleştirilmiştir. Ayrıca Dünya Bankası, programın hazırlanmasına destek olmak için Komisyon adına kuzey Kıbrıs'taki ekonomik duruma ilişkin bir temel değerlendirme çalışması gerçekleştirmiştir.

Yukarıda bahsedilen çalışmalar müktesebat gereklilikleri açısından birincil bir fark değerlendirmesi sunmuş ve yardım programı kapsamında gerçekleştirilecek öncelikli projeleri tespit etmiştir. Genel olarak bu çalışmalar kuzey Kıbrıs'a topluluk müktesebatı gerekliliklerine uygun altyapı ve hizmetlerin getirilmesi için üst düzey yatırımlar yapılması gereğinin altını çizmiştir.

Bu çalışmalar ayrıca ayrıntılı ihale şartnamelerinin hazırlanması konusunda başka proje hazırlıklarına da ihtiyaç olduğunu göstermiştir. Genel olarak ifade etmek

---

³ Kıbrıs Cumhuriyeti ve Malta Cumhuriyeti'nin katılım öncesi stratejisi çerçevesindeki faaliyetlerinin uygulanmasına dair 13 Mart 2000 tarihli 555/2000 Sayılı Konsey Tüzüğü (AT) kapsamında finanse edilmiştir.

gerekirse, kuzey Kıbrıs'la ilgili güvenilir sosyo-ekonomik istatistiksel veri eksikliği somut bir şekilde göze çarpmaktadır.

Hazırlık faaliyetlerinde yaşanan gecikme, bazı yatırım projeleri konusunda sözleşmelerin, 2009 yılı sonundaki son teslim tarihlerinden çok kısa bir süre önce imzalanacakları anlamına gelecektir.

2.1.2. *Kullanılabilir mali kaynakların toplam miktarı ile ilgili belirsizlikler*

Konsey, 26 Nisan 2004 tarihli kendi sonuçlarında, bir çözüme varılması halinde kuzey Kıbrıs için önceden tahsis edilmiş ve bir çözüme varılması halinde kuzey Kıbrıs için kullanılacak olan 259 milyon Euro'luk tutarın yardım tüzüğü hedeflerine ulaşmak amacıyla kullanılabileceğini tavsiye etmiştir. Bu doğrultuda 2005 Bütçesi için 120 milyon Euro ve 2006 Bütçesi için 139 milyon Euro'luk rezervler, henüz üzerinde nihai karar verilmemiş bir hukuki dayanak uyarınca ayrılmışlardır.

Hukuki dayanağın gecikmeli bir şekilde onaylanması, 2005 yılı için ayrılan paranın artık kullanılmayacağı anlamına geliyordu. Tüzük 2006 Şubatında onaylandığında, kullanılabilir kaynak miktarı sadece 139 milyon Euro tutarındaydı. Başlangıçta yapılmış program çalışması ise 259 milyon Euro'ya göre hazırlanmıştı.

Komisyon, kullanılabilir marj miktarı 1.085,4 milyon Euro olan bütçeden 7. Başlık kapsamında ek 120 milyon Euro talep ederek 259 milyon Euro'luk paketin yeniden hazırlanabilmesinin mümkün olduğunu Üye Devletlere bildirdi.

Değiştirilen bütçe 2006 yılının Ekim ayında kabul edilmiştir. Başlangıçta öngörülen 259 milyon Euro'luk meblağın tam olarak kullanılabilmesinin açıklığa kavuşması üzerine programlama çalışmaları gözden geçirildi ve bazı projeler iki aşamaya bölündü.

2.1.3. *Kıbrıs Cumhuriyetiyle Yapılan İstişareler*

Tüzüğün kabul edildiği sırada Konsey Tutanaklarına giren bir ifadede, Komisyonun, Kıbrıs'taki mevcut siyasi politik durumu ve ayrıca adanın entegrasyonu ve yeniden birleştirilmesi konularını göz önünde bulundurarak, bu Tüzük kapsamındaki yardımın uygulanmasıyla ilgili önemli konularda Kıbrıs Cumhuriyeti Hükümetiyle bilgi alışverişinde bulunmaya hazır olduğu beyan edilmektedir.

Programın içeriği ile ilgili istişare toplantıları, ada genelindeki planlama konusuna özel önem gösterilerek 19 Haziran ve 9-11 Ekim 2006 tarihlerinde Kıbrıs Cumhuriyeti Hükümeti temsilcileriyle bir arada yürütülmüştür. 2006 yılının Mart ve Ekim ayları arasındaki dönemde yatay konulara (özellikle yardım tüzüğünün mülkiyet haklarının korunmasıyla ilgili 7. Maddesinin 1. Paragrafı) ilişkin ek toplantılar ve yazışmalar gerçekleştirilmiştir.

2.1.4. *Komitoloji*

Yardım tüzüğünün 3. Maddesinin 3. Paragrafı, Phare Yönetim Komitesinin 5 milyon Euro üzerinde olan ve destekleyici faaliyetler yerine daha çok operasyonel faaliyetleri içeren taslak mali kararlar hakkında görüş bildirmesini gerekli kılmaktadır. Sırasıyla 3 Temmuz ve 20 Ekim tarihli toplantılarda, söz konusu madde kapsamına giren iki taslak mali karar konusunda Phare Yönetim Komitesinden görüş

alınmıştır. Her iki toplantıda da oylama yapılmıştır. 3 Temmuz tarihinde bir görüş sunulmamıştır ancak 20 Ekim tarihli toplantıda, Komite gerekli çoğunluk kararına istinaden olumlu bir görüş bildirmiştir. Komisyon, komitoloji kurallarına uygun olarak finansman kararlarını kabul etmiştir.

3 Temmuz tarihli toplantıda Komite üyeleri, Komisyondan, Kıbrıs Cumhuriyeti Hükümetiyle yeniden görüşülmesini istedi. Yukarıdaki 2.1.3. Maddede de belirtildiği şekilde 2006 yazında ve sonbaharında gerek toplantılar gerekse yazışmalar aracılığıyla taraflar çeşitli temaslarda bulundu.

2.2. Programın içeriği

259 milyon Euro, Komisyon tarafından 23 Haziran - 22 Aralık 2006 tarihleri arasındaki dönemde alınan 5 mali karar üzerine tahsis edilmiştir (mali kararların listesini ek 1'de, genel yardım programının proje bazında dökümünü ek 2'de görebilirsiniz).

259 milyon Euro'nun 240,15 milyon Euro'luk kısmı yardım programının operasyonel bölümüne ayrılırken, kalan 18,85 milyon Euro'luk kısmı (tüm mali tahsisatın %7,2'si) yardım tüzüğü'nün 4. Maddesinin 3. Paragrafı hükümleri uyarınca yardım programının uygulanmasının Komisyon tarafından desteklenmesinde kullanılacaktır.

Programın oluşturulması sırasında Komisyon aşağıdaki unsurları dikkate almıştır:

- * Yardım tüzüğü'nün amaçları;
- * Yardımdan faydalanan toplumla yapılan görüşmeler;
- * Devam etmekte olan projelerin sonuçları;
- * 2004-2006 yılları arasında yürütülen çalışmalardan elde edilen bulgular;
- * Sözleşmeler için uygun olan zaman dilimleri (N+3).

2.2.1. Operasyonel projelere ilişkin mali destek

Alınan üç mali kararla birlikte Kıbrıs Türk toplumunun temel ana ihtiyaçlarını ve 389/2006 Sayılı Konsey Tüzüğü amaçlarını dengeli bir şekilde ele alan faaliyetlerden oluşan bir program geliştirildi (öncelikli hedeflere göre fonun genel dağılımının nasıl gerçekleştirildiğini aşağıdaki Tablo 1'de görebilirsiniz).

Bu yardım tüzüğü kapsamındaki mali destek, öncelikli beş hedef üzerine odaklanmaktadır:

1. Hedef: Altyapının geliştirilmesi ve yeniden yapılandırılması (yaklaşık 129,25 milyon Euro):

Program, bu öncelikli hedef kapsamında kuzey Kıbrıs'taki çevre (özellikle de su ve sağlık, katı atık ve doğanın korunması), enerji (arz ve talep yönetimi konularına özel önem verilerek), trafik güvenliği ve telekomünikasyon gibi önemli sektörlerde mevcut altyapı tedariğinin ciddi boyuttaki boşluklarını düzeltmeyi hedeflemektedir. Yıllardır süregelen yatırım eksiklikleri ve ihmaller nedeniyle önemli altyapı

sektörlerinin topluluk müktesebatı gerekliliklerini karşılayacak şekilde düzeltilmesi ve geliştirilmesi gerekmektedir.

Altyapı yatırımlarının yanı sıra, geliştirilmiş hizmet tedarikinin uzun vadeli sürdürülebilirliğini sağlamak açısından kapasite artırımı ve politika reformlarına teknik destek verilecektir. Mülkiyet durumlarından en çok etkilenecek olan öncelik büyük bir olasılıkla bu olacaktır. Mülkiyet haklarının çiğnenemeyecek olması nedeniyle bazı projelerin tıkanabilme ihtimalleri göz önünde bulundurulmuş ve yedek projelerin finansmanı ile ilgili olarak programda bazı esneklikler düşünülmüştür.

2. Hedef: Sosyal ve ekonomik gelişmenin teşvik edilmesi (yaklaşık 70,2 milyon Euro):

Bu öncelik, Kıbrıs Türk toplumunda uzun vadeli ekonomik sürdürülebilirliğin geliştirilmesini hedefleyecek şekilde aşağıda verilen unsurları içeren pek çok faaliyeti kapsamaktadır:

- * Kırsal kalkınma ve tarım sektörünün modernizasyonu amacıyla daha çeşitli bir yerel ekonominin oluşturulması, sosyo-ekonomik koşulların ve yerel hizmet tedarikinin geliştirilmesi ile yerel nüfusun desteklenmesine yönelik adımların atılması;
- * Kentsel ve yerel altyapının restorasyonu: Lefkoşa, Girne ve Mağusa'da ve diğer daha küçük kasaba ve köylerde gerçekleştirilecektir;
- * Yeşil Hat boyunca yeni geçiş noktalarının açılması için gerekli altyapı çalışmaları;
- * İnsan kaynaklarının geliştirilmesi, yerli şirketlerin ihtiyacı olan yeteneklerin sunulması amacıyla farklı planlar uygulanarak eğitim sektöründe reformlar yapılması ve mesleki eğitimin güçlendirilmesi;
- * Küçük ve orta ölçekli işletmelere (KOBİ'ler) yönelik kredi planları, verilecek doğrudan destek vb. uygulamalarla özel sektördeki rekabeti artırıcı adımların atılması.

3. Hedef: Uzlaşma ve güven tahsis edici önlemlerin teşvik edilmesi ve sivil toplumun desteklenmesi (yaklaşık 13 milyon Euro):

Bu öncelik çerçevesinde yardım programı aşağıdaki amaçlara yönelik faaliyetlere mali destek sağlayacaktır:

- * Sivil toplumun güçlendirilmesi, uzlaşma ve güven tahsis edici önlemlerin desteklenmesi (Kayıp Kişiler Komitesine verilecek destek de dahildir). Uzlaşma çalışmalarının ve güven tahsis edici önlemlerin başarısı, mevcut politik iklimin geliştirilmesine bağlıdır. Bu alanda elde edilen sonuçlar geçmişte birbirlerine karıştırılmıştır ve bununla birlikte iki toplumun birbirlerine olan güveni yetersizdir. Olası bir çözüm umudu, bu güvenin, toplumun tüm sektörlerini kapsayacak şekilde yeniden tesis edilmesine bağlıdır.
- * Tampon bölgedeki ve birbirine bitişik yerlerdeki mayınların temizlenmesine devam edilmesi. Gelecekte kullanılması öngörülen geçiş noktalarındaki mayınların temizlenmesine devam edilmesi üzerinde dikkatle durulmalıdır.

* İki toplumun 2004 yılından beri sürdürdükleri hazırlık çalışmasını esas alarak, Avrupa Konseyi'nin ortaklığıyla birlikte tarih öğretimi konusunda iki toplumun ortaklaşa yürütecekleri çalışmaya destek vermek.

4. Hedef: Kıbrıs Türk toplumunun Avrupa Birliği'ne yakınlaştırılması (yaklaşık 9,5 milyon Euro):

Bu öncelik, aşağıdaki konularda Avrupa Birliği ile geliştirilecek temasların sürdürülmesi aracılığıyla Kıbrıs Türk toplumu üzerindeki izolasyonların kaldırılmasını amaçlamaktadır:

* Öğrenci ve öğretmenlere yönelik bir toplumsal burs planı;

* Kıbrıs Türk toplumundaki ve Avrupa Birliği'ndeki benzer organizasyonlar nezdindeki kişilerarası temasların desteklenmesine yönelik hibeler;

* Avrupa Birliği ve Avrupa Birliği politikaları ile ilgili bilinçlenmenin artırılması. Kuzey Kıbrıs'ta bir AB bilgi merkezi kurulacaktır.

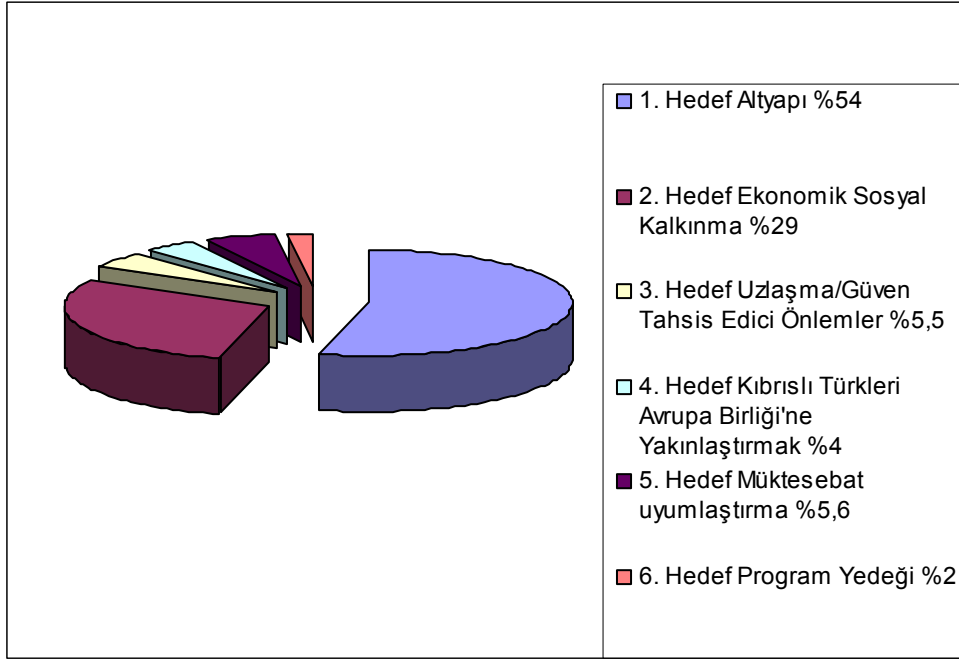
5. Hedef: Kıbrıs Türk toplumunun topluluk müktesebatının tanıtılması ve uygulanması sürecine hazırlanması (yaklaşık 13,46 milyon Euro):

Bu öncelik, hukuki metinlerin hazırlanmasına ve Katılım Kanununun 10 No'lu Protokolü'nün 1. Maddesi uyarınca müktesebatın yeniden yürürlüğe konularak uygulanmasına yönelik kapasitenin güçlendirilmesine yardım edecektir. Bu öncelik hedefi çerçevesindeki faaliyetlerin hemen hemen tümü, Teknik Yardım ve Bilgi Değişim Ofisi (TAIEX) aracılığıyla yürütülecektir. Müktesebatın uyumlaştırılması konusunda gerekli küçük ölçekli ekipman/yatırımlar için mali destek verilecektir. Kuzey Kıbrıs'taki çevrenin korunmasına verilen önem doğrultusunda, çevresel yönetim kapasitesinin oluşturulmasına yönelik ayrı bir projeye de destek verilecektir.

Tahsis Edilmemiş Teknik Destek ve Program Yedek Kredisi (yaklaşık 4,74 milyon Euro, %2):

Program Yedek Kredisi, uygulamanın başlatılmasıyla birlikte ihtiyaç duyulabilecek yeni faaliyet gereksinimlerine ve siyasi politik gidişattaki değişikliklerden dolayı ortaya çıkabilecek yeni faaliyet gereksinimlerine yanıt verebilmeyi hedefleyen sınırlı bir kaynak sunacaktır. Bu yardım programının 5 yılda tamamlanacak olmasına karşın, programlama hedefleri nedeniyle mali desteğin sadece 2006 yılına yönelik olacağı göz önünde bulundurulduğunda bu tür bir önlem alınmasının önemi daha iyi anlaşılacaktır.

Tablo 1. Fonun öncelikli hedeflere göre dağılımı

2.2.2. *Yardım tüzüğü'nün 4. Maddesinin 3. Paragrafı kapsamındaki idari harcamaları karşılamaya yönelik mali yardım*

Yardım tüzüğü'nün 4. Maddesinin 3. Paragrafı uyarınca mali yardım, “ön hazırlık ve karşılaştırma çalışmaları, eğitim gibi destekleyici faaliyetler, mali yardımın hazırlanması, yönetilmesi, uygulanması, izlenmesi, kontrol edilmesi ve değerlendirilmesi ve değer biçilmesiyle ilgili bağlantılı eğitim faaliyetleri, bilgi ve görünürlükle ilgili faaliyetlerin masrafları ve ayrıca personel desteği, kiralama ve ekipman tedariği masrafları gibi destekleyici faaliyetler için yapılacak harcamaların karşılanması için” kullanılabilir.

Yardım programının uygulanması konusunda Komisyona destek verilmesi için toplam 18,85 milyon Euro ayrılmıştır. İdari harcamalara yönelik mali destek, diğerlerinin yanı sıra esas olarak aşağıdaki hedefler için harcanacaktır:

- (1) Sektör stratejilerinin ayrıntılarının belirlenmesi;
- (2) Proje hazırlıklarına yönelik fizibilite çalışmalarının gözden geçirilmesi ve/veya yürütülmesi (ekonomik ve mali analizler, ayrıntılı teknik tasarım şartnameleri, hukuki tetkikler, iş, hizmet, tedarik ile hibe ihalelerinin ve teklif çağrılarının hazırlanması dahil);
- (3) Gerekli olduğu takdirde tedarik sürecine ve uygulama aşamasına uzman desteği verilmesi (denetimler, izleme, değerlendirme çalışmaları vb. gibi);
- (4) Yardımdan faydalanacak toplum içinde bir program destek ofisi kurulması amacıyla, Komisyon Program Ekibine sözleşmeli personel alınması, ofis yönetim lojistiğinin ve ilgili ekipmanların karşılanması (mesken kiralama dahil).

2.3. Sözleşme ve yürütme tamamlanma tarihleri

Sözleşmelerin son teslim tarihleri, 2006 yılında bu yardım tüzüğü çerçevesinde alınan beş Komisyon Kararının her birinde belirtilmiştir. Bunlar, sözleşme dönemi süresiyle ilgili olarak yardım tüzüğünün 5. Maddesinin 1. Paragrafı hükümlerine uygun bir şekilde 2009 yılının Haziran - Aralık dönemine denk gelmektedir. Yürütme faaliyetleri programın büyük bir kısmı için Aralık 2012'ye kadar devam edecektir. Projenin bir döner kredi planını içermesi halinde ise yürütme faaliyetleri Aralık 2014'e kadar devam edecektir.

3. UYGULAMA MEKANİZMALARI

Yardım tüzüğünün 3. Maddesinin 1. Paragrafı uyarınca mali desteğin yönetilmesinden Komisyon sorumludur. Yardım tüzüğünün 5. Maddesinin 2. Paragrafı uyarınca Komisyon, programın bir kısmının veya tamamının uygulanması konusunda Avrupa Yeniden Yapılandırma Ajansı'na yetki verme iznine sahiptir.

Ancak Komisyonun Konseye sunmuş olduğu, Ajansın geleceğiyle ilgili olarak 2008 yılı sonunda kapatılmasını öngören rapor dikkate alındığında, Ajanstan faydalanılması artık uygun bir seçenek olarak görülmemiştir⁴. Muhtemel gecikme ve kesintiler de göz önünde bulundurularak uygulama aşamasının kritik anlarında alternatif düzenlemelerin yapılması gerekmiştir.

3.1.1. Komisyonun Merkezileştirilmiş Yönetimi

Bu program, Bölüm 3.1.2'de listesi verilen istisnalara göre Resmi Sözleşme Kurumu olarak hareket eden Avrupa Birliği Komisyonu Genişleme Genel Müdürlüğü ile birlikte Mali Tüzüğün 53. Maddesi, Paragraf (a)⁵ (merkezileştirilmiş yönetim) uyarınca yürütülmektedir.

Tedarik çalışmaları, Mali Tüzüğün Başlık IV (Dış faaliyetler), 2. Bölüm (Harici eylemler) hükümlerine ve Tüzüğün Başlık III, Bölüm 2, Fasıl 3 uygulama kurallarına⁶ ve ayrıca "üçüncü ülkelerle işbirliği amacıyla Avrupa Toplulukları Genel Bütçesinden finanse edilen hizmet, tedarik ve işlerin kural ve prosedürleri" konulu 24 Ocak 2006 tarih ve C (2006)117 sayılı ve 24 Mayıs 2007 tarih ve C(2007)2034 sayılı Komisyon Kararlarına göre yürütülmektedir.

Programın uygulanması amacıyla Genişleme Genel Müdürlüğü bünyesinde Kıbrıs Türk toplumu Çalışma Biriminin bir parçası olarak Komisyon memurları ve sözleşmeli personelden oluşan bir Program Ekibi oluşturulmuştur.

Program Ekibi, yardımdan faydalanan toplumla birlikte maliyet etkin bir işbirliği içinde yardımın hazırlanması ve uygulanması ve ayrıca toplantı ve seminerlerin düzenlenmesi için Eylül 2006'dan beri kuzey Lefkoşa'daki Program Destek Ofisini kullanmaktadır. Sekreter ve şöförler gibi ofis yönetiminde ve destek birimlerinde

⁴ 23.12.2005 tarihli COM (2005) 710

⁵ 25 Haziran 2002 tarih, 1605/2002 sayılı Konsey Tüzüğü (AT, Euratom); OJ L 248; 16.9.2002, sf.1. 13 Aralık 2006 tarih, 1995/2006 sayılı Konsey Tüzüğüyle (AT, Euratom) değiştirilen Tüzüğün son hali, OJ L390, 30.12.2006, sf.1.

⁶ 23 Aralık 2002 tarih, 2342/2002 sayılı Komisyon Tüzüğü (AT, Euratom) (OJ L537; 31.12.2002; sf.1). 478/2007 sayılı tüzük (AT, Euratom) ile değiştirilen tüzüğün son hali (OJ L111, 28.04.2007, p.13).

çalışan kişiler, özel bir yüklenici tarafından karşılanmaktadır – GTZ (Deutsche Gesellschaft für Technische Zusammenarbeit). Program Ekibinin ayrılmaz bir parçası olacak şekilde, Üye Ülkelerden gelecek uzmanların ziyaretlerini koordine etmek için bir TAİEX Yerel Destek Noktası oluşturulmuştur.

Program Ekibi rapor verme süresi boyunca kademe kademe oluşturulmaktadır. Şubat 2007 sonunda Program Ekibinde 2 daimi Komisyon memuru, 8 sözleşmeli personel ve özel yüklenicinin sektörün idari ve lojistik destek konularında tedarik ettiği 10 personelle birlikte toplam 20 kişi bulunmaktadır. Ekibin 2007 sonuna kadar tamamlanması amacıyla ek sözleşmeli personel alımları devam etmektedir.

3.1.2. Ortak yönetim

Yerel ve kentsel altyapının güçlendirilmesi ve özel sektör desteğine yönelik çalışmalar (toplam 17,5 milyon Euro) Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) ve Mali Tüzüğü'nün 53. Maddesi, Paragraf (d) uyarınca ortaklaşa yönetilecektir. Komisyon, UNDP'nin Kıbrıs Türk toplumuna AB desteği sunduğu 2001-2004 dönemindeki Gelecek için Ortaklık Programından elde ettiği bilgi ve uzmanlıktan faydalanacaktır.

3.1.3. Dolaylı merkezleştirilmiş yönetim

TAİEX tarafından sunulacak olan faaliyetler (9,5 milyon Euro) Mali Tüzüğü'nün 54. Maddesi, Paragraf 2(c)'de ve 56. Maddede (dolaylı merkezleştirilmiş yönetim) ifade edilen dolaylı merkezleştirilmiş yönetim kurallarına göre yürütülecektir. Bu arada tüm TAİEX programı için GTZ (Deutsche Gesellschaft für Technische Zusammenarbeit) ile 20.06.2008 tarihine kadar geçerli bir anlaşma imzalanmıştır.

3.1.4. Teklif çağrısı yapılmadan hibelerin verilmesi

Programda, teklif çağrısı yapılmadan sırasıyla toplam 5,5 milyon ve 1,6 milyon Euro'luk bir dizi hibenin UNDP'ye (Mayın temizleme yardım destek programı ve Kayıp Kişiler Komitesine destek verilmesi) ve Avrupa Konseyine (Tarih Öğretimi Projesi ve Siyasi Politik çalışmalar Projesi Akademisi) verilmesine yönelik bir hüküm yer almaktadır. Bu sektörlerde faaliyet gösteren organizasyonların fiili tekel güçleri dikkate alınarak hibelerin doğrudan verilmesi süreci Madde 168, Paragraf (1)(c) hükümlerine dayandırılmıştır.

4. RAPOR VERME DÖNEMİ BOYUNCA FİNANSE EDİLEN FAALİYETLER

4.1. Faaliyetler

Yardım programı kapsamındaki çoğu finansman kararı 2006 yılı güz döneminde Komisyon tarafından alınmıştır. Rapor verme döneminde gerçekleştirilen faaliyetler, Program Ekibinin, TAİEX Yerel Destek Noktasının ve önceden belirlenmiş sistem ve prosedürlerin oluşturulmasına odaklanmıştır. Ayrıca özel sektörün geliştirilmesi ile kentsel ve yerel bölge altyapıları konularında UNDP ile Aralık 2006'da hibe anlaşmaları imzalandı. Benzer sektörler için UNDP ile önceden yapılmış hibe anlaşmaları Kasım 2006'da sona erdiğinden, UNDP faaliyetlerinin Kıbrıs Türk toplumu lehine devam ettirilmesini sağlamak önemli bir konuydu. UNDP ve

Komisyonu içeren Proje Yönetim Kurulu üstlenilecek faaliyetler hakkında karar vermek için Ocak 2007’de bir araya geldi.

Rapor verme dönemi sırasında ayrıca Kıbrıs Türk toplumu için bir katı atık yönetim planı hazırlığına da başlanmıştır. Bu plan, Katı Atık Yönetimi Sektör Programı kapsamında ihale edilmesi öngörülen işlerin başlamasının önemli bir ön şartı olması açısından da önemlidir.

Rapor verme dönemi sırasında Komisyon tarafından imzalanan anlaşmaların listesini Ek 3’de görebilirsiniz.

Ocak 2007’de ilan edilen, 2007/2008 akademik yılı topluluk burs planı ilk teklif çağrısı da dahil olmak üzere sözleşme ön duyuruları ve tedarik bildirimleri çıkartılmıştır. Başlatılan ihalelerin çoğu, çalışma ihalelerinin hazırlanmasına yönelik danışmanlık faaliyetleri içindir. Önceden elde hazır bulunan kullanılabilir fonların sınırlı olması nedeniyle yapım işleriyle ilgili ayrıntılı proje hazırlıkları erken tarihlerde gerçekleştirilememiştir.

4.2. TAIEX

TAIEX, önceki fon düzenlemeleri kapsamında 2004 yılından beri Kıbrıs Türk toplumuna teknik yardımda bulunmaktadır. Rapor verme dönemi süresi boyunca yardım programı kapsamındaki bağlı fonlar esas olarak TAIEX Yerel Destek Noktasının oluşturulmasında kullanılmıştır. Diğer faaliyetlerse geçmiş fon programlarından finanse edilmiştir.

4.3. Bilgilendirme ve Tanıtım

Rapor verme dönemi süresi boyunca yardımdan faydalanacak olan toplumun yardım tüzüğü kapsamında mali destek verilecek projelerle ilgili farkındalığını artırmaya yönelik tanıtım çalışmaları üzerinde durulmuştur. Genişleme Genel Müdürlüğü, Kasım – Aralık 2006 arasında düzenlediği başlangıç seminerleriyle Kıbrıs Türk toplumu liderlerine, yerel yöneticilere, eğitim ve tarım sektörü, özel sektör ve sivil toplum temsilcilerine ve diğer ilgililenlere bilgi vermiştir. Kıbrıs Türk basını ve Kıbrıs Rum basınıyla sırasıyla Kasım 2006’da ve Ocak 2007’de basın toplantıları düzenlenmiştir. Bir broşür hazırlanmış ve bu broşür yardımdan faydalanacak gruplara ve toplumun geniş kesimine dağıtılmıştır.

Ayrıca Genişleme Genel Müdürlüğü internet sitesinde de yardım programıyla ilgili tanıtımlar yapılmaktadır. İnternet sitesinde yardım tüzüğü metni, Komisyon Mali Kararları ve ilgili dokümanlar yer almaktadır. Ayrıca yardım tüzüğü kapsamında finanse edilecek olan sözleşmelerin ihaleleriyle ilgili diğer internet sitelerinin linkleri de Genişleme Genel Müdürlüğü internet sitesinde bulunmaktadır.

4.4. Mali yürütme (sözleşmeler ve ödemeler)

Rapor verme döneminin sonu itibarıyla toplam 14,5 milyon Euro’luk sözleşme yapılmıştır. Bu miktarının yaklaşık 13,2 milyon Euro’luk kısmı yardım programının operasyonel bölümüne, 1,3 milyon Euro’luk kısmı ise destekleyici faaliyetlere yöneliktir.

Harcamalarla ilgili olarak Komisyon, rapor verme dönemi süresi boyunca yüklenicilerine yaklaşık 4,25 milyon Euro ödemiştir. Bu miktarın yaklaşık 3,7 milyon Euro'luk kısmı yardım programının operasyonel bölümüne, 550.000 Euro'luk kısmı ise destekleyici faaliyetlere yöneliktir. Komisyon ayrıca personel ve görev masrafları için yaklaşık 400.000 Euro harcamıştır.

5. SONUÇLAR

Rapor verme dönemi süresince gerçekleştirilen faaliyetlerin büyük çoğunluğu şunlara odaklanmıştır:

- (1) Mali yardımın programlanması: Tüm mali kararlar 2006 yılında alınmıştır;
- (2) Uygulama mekanizmasının oluşturulması: Yardım tüzüğü'nün kabul edilmesinden sonraki yedi ay içerisinde program ekibi oluşturulmuştur ve Eylül 2006'da Program Destek Ofisi ve TAIEX Yerel Destek Noktası işler hale gelmiştir;
- (3) AB'nin mali destek verdiği önceki faaliyetlerin Kıbrıs Türk toplumunun yararına faydalarının devam etmesini sağlamak: Önceden UNDP tarafından yürütülen faaliyetler, Aralık 2006'da Komisyon ve UNDP arasında imzalanan hibe anlaşmalarından sonra da sorunsuz bir şekilde devam edebilmelidir.

Komisyonun faaliyetlerine esas teşkil eden hukuki, diplomatik ve siyasi içerik kendine özgü unsurlar taşımaktadır. Bu içerik bu yardım tüzüğü'nün başarılı bir şekilde uygulanabilmesinin önüne bir takım zorluklar ve riskler koymaktadır. Bunlar aşağıdaki şekilde sıralanabilir:

- (1) Sıkışık sözleşme son teslim tarihleri ve program süresinin darlığı: Önceden de belirtildiği gibi, bu programa ayrılan fonların verilmesi, hukuki dayanağın geç onaylanması nedeniyle gecikmiştir. Uygulama süresinin daralmasının sonuçları şöyle sıralanabilir:
  - a) Programın ilk zamanlarında planlanan hazırlık faaliyetleri gerçekleştirilemeyebilir. Önceden proje hazırlığının yapılmamış olması nedeniyle büyük ölçekli altyapı yatırımlarının üç yıl süreyle yüklenicilere verilmesi çok zor olacaktır;
  - b) Yıllık olarak planlanan faaliyetler, esasen planlanmış olan beş yıl (2005-2009) için değil, sadece birbirini izleyen üç yıl (2007-2009) için yürütülebilecektir. Örneğin burs programı sadece üç akademik yıl boyunca uygulanabilecektir. Böyle bir programın 2009/10 akademik yılı sonrasında finanse edilebilmesi için şu anda hiçbir fon yoktur. Aynı durum yardım programı kapsamında çiftçiler, yerel topluluklar, sivil toplum kuruluşları ve benzeri konularda öngörülen tüm hibe programları için de geçerlidir. Bu hibe programlarına yönelik son teklif çağrısı 2009'un ilk yarısında yapılacaktır.
- (2) Mülkiyet konusu: Kuzey Kıbrıs'taki özel mülkiyetin %78'inin Kıbrıslı Rumlara ait olduğu tahmin edilmektedir. Planlanmış altyapı yatırımlarının çoğunun yeri henüz belirlenmeyi beklemektedir. Özel mülkiyet sahibi Kıbrıslı Rumların mülkiyet miktarına bakıldığında, çoğu yatırımın bu mal sahiplerinin

izni olmadan yürütülemeyeceği görülmektedir. Mülk sahiplerinin izninin alınamaması nedeniyle devam edemeyecek bazı projelerin risklerini azaltmak için yedek projeler hazırlanacaktır. İzin veya onay alma zorunluluğu, uygulamaların tabi olduğu zaten dar olan zaman çizelgesini daha da zorlayacaktır.

- (3) Yarımdan faydalanan toplumun düşük hizmetme kapasitesi: İhtiyaçların büyüklüğüne karşın Kıbrıs Türk toplumunun küçük ve yetersiz donanımlı olması, bu kadar büyük miktardaki kaynağın bu kadar kısa bir sürede hazmedilebilmesinin önünde bir engel teşkil etmektedir. Ekonomik ve sosyal gelişim riskleri üzerindeki genel etki, programın daha kısa süre uygulanacak olması nedeniyle azalacaktır.
- (4) Komisyon Program Ekibine Personel Alınması: Sözleşmeli personeli ilgilendiren maksimum sözleşme süreleriyle ilgili mevcut personel kuralları nedeniyle Program Ekibinde 2009 yılında sözleşme bitimine yakın bir zamanda büyük bir personel hareketliliği yaşanacaktır.
- (5) Kıbrıs Türk toplumu ve Kıbrıs Rum toplumu arasındaki işbirliği: Kıbrıs'ın yeniden birleştirilmesini kolaylaştırmak amacıyla uygulanacak olan programın başarısı, büyük oranda adadaki iki toplumun iyi bir işbirliği içinde olmasına bağlıdır. Başlı başına yardım programıyla doğrudan ilişkili olmayan ancak adadaki genel siyasi durumla ilgili olan sorunlar, programın bazı bölümlerinin uygulanması konusunda her iki toplumun da engel çıkarmasına yol açabilir. Bu nedenle uygulamanın büyük oranda BM nezaretinde yürütülecek yeniden birleşme sürecinin ilerlemesiyle birlikte gerçekleştirileceği düşünülebilir.

6. EKLER

6.1. Ek 1: Yardım Tüzüğü Çerçevesinde Alınan Komisyon Kararlarının Listesi

	Kararın adı ve tarihi	Euro bedeli (milyon)
1	Kıbrıs Türk toplumunun ekonomik kalkınmasını teşvik etmeyi öngören mali destek aracının uygulanmasına yönelik bir teknik destek imkanının oluşturulması hakkındaki 23/06/2006 tarih ve C/2006/2336/3 sayılı KOMİSYON KARARI	4.00
2	Teknik Destek ve Bilgi Değişim Ofisi (TAIEX) tarafından Kıbrıs Türk toplumu için hazırlanacak bir yardım programının oluşturulması hakkındaki 26/06/2006 tarih ve C/2006/2335/4 sayılı KOMİSYON KARARI	4.50
3	Kıbrıs Türk toplumunun ekonomik kalkınmasını teşvik eden bir mali yardım programının oluşturulması hakkındaki 27/10/2006 tarih ve C/2006/5000 sayılı KOMİSYON KARARI – Bölüm I	38.10
4	Kıbrıs Türk toplumunun ekonomik kalkınmasını teşvik eden bir mali yardım programının oluşturulması hakkındaki 15/12/2006 tarih ve C/2006/6533 sayılı KOMİSYON KARARI – Bölüm II	197.55
5	Kıbrıs Türk toplumunun ekonomik kalkınmasını teşvik etmeyi öngören bir mali destek aracının uygulanmasına yönelik bir teknik yardım imkanının oluşturulması hakkındaki 22/12/2006 tarih ve C/2006/7035 sayılı KOMİSYON KARARI	14.65
		258.800*

* Bu rakam, 22.02.11 sayılı 2006 bütçe doğrusu toplam tutarıdır (22.020703 sayılı 2007 bütçe doğrusu). TAIEX'in Kıbrıs Türk toplumuna verilecek yardımın uygulanmasına yönelik olarak 2006 yılında yapması öngörülen idari harcamalarla ilgili bütçe doğrusundaki bilançosu 200.000 Euro'dur.

6.2. Ek 2: Projelerin Dökümü

Hedefler ve projeler	Maliyet (Euro)
1. Hedef: Altyapının geliştirilmesi ve yeniden yapılandırılması (%49,9)	
1. Alt Hedef – Çevrenin korunması	
Proje 1.1 - Su tedarik hizmetleri ve sağlık hizmetlerinin kalitesini ve yönetimini iyileştirmeye yönelik sektör programı	71 400 000
Proje 1.2 – Kuzey Kıbrıs'taki Natura 2000 alanlarının yönetimi ve korunması konularında Kıbrıs Türk toplumunun desteklenmesi	5 000 000
Proje 1.3 – Kıbrıs Türk toplumu katı atık sektör programı	21 200 000
Proje 1.4 – Lefke maden alanının ıslah edilmesiyle ilgili fizibilite çalışması	900 000
2. Alt Hedef – Enerji sektörünü daha iyi yönetilir hale getirmek	
Proje 1.5 – Enerji sektörü yönetiminin iyileştirilmesi	5 000 000
Proje 1.6 - Enerji altyapısının geliştirilmesi ve yeniden yapılandırılması – Bölüm II	8 750 000
3. Alt Hedef – Trafiğin daha güvenli hale getirilmesi	
Proje 1.7 - Trafik güvenliğini artırmak	3 000 000
4. Alt Hedef – Telekomünikasyon	
Proje 1.8 – Telekomünikasyon altyapısının geliştirilmesi ve yeniden yapılandırılması	14 000 000
Ara Toplam	129 250 000
2. Hedef: Sosyal ve ekonomik kalkınmanın teşvik edilmesi (%27,1)	
Proje 2.1 – Kırsal Kalkınma Sektör Programı	29 700 000
Proje 2.2 – Kentsel ve yerel altyapının geliştirilmesi	7 000 000
Proje 2.3 – Kentsel ve yerel altyapının iyileştirilmesi – Bölüm II	8 000 000
Proje 2.4 – İnsan Kaynakları Gelişimi Sektör Programı	8 000 000
Proje 2.5 – Mikro ve Küçük Ölçekli İşletmelere yönelik Kredi programı	9 000 000
Proje 2.6 – Sürdürülebilir ekonomik kalkınma sektör programı	6 000 000
Proje 2.7 – Kıbrıs Türk toplumunda özel sektörün gelişmesine destek verilmesi	2 500 000
Ara Toplam	70 200 000
3. Hedef: Uzlaşmanın, güven tesisi önlemlerinin ve sivil toplumun desteklenmesi (%5)	
Proje 3.1 - Uzlaşma, güven tesisi önlemleri ve sivil toplumun desteklenmesi	8 000 000
Proje 3.2 – Mayından arındırma çalışmalarına yönelik yardım programı	4 000 000
Proje 3.3 –Kıbrıs'taki uzlaşma ve istikrarın sürdürülmesi amacıyla tarih öğretimindeki yeni çalışmaların desteklenmesi	1 000 000
Ara Toplam	13 000 000
4. Hedef: Kıbrıs Türk toplumunu Avrupa Birliği'ne yakınlaştırmak (%3,7)	
Proje 4.1 – Burs programı	5 000 000
Proje 4.2 – Gençlere yönelik değişim programlarının ve diğer kişiler arası iletişimlerin teşvik edilmesi	3 000 000
Proje 4.3 – Avrupa Birliğinin siyasi ve hukuki düzeniyle ilgili bilgilendirme	1 500 000
Ara Toplam	9 500 000
5. Hedef: Kıbrıs Türk toplumunun topluluk müktesebatının tanıtılması ve uygulanması sürecine hazırlanması (%5,2)	
Proje 5.1 – TAIEX aracı – Bölüm II (Bileşen Parça A – TAIEX aracılığıyla destek); Bileşen Parça B – küçük ölçekli ekipman kolaylığı)+ Bölüm I vasıtasıyla gerek hukuki aktarımın	6 500 000
	4 500 000

gerekse müktesebatın uygulanmasının desteklenmesine yönelik Teknik Yardım	
Proje 5.2 – Çevre sektöründe kapasite artırımı yaratılması	2 460 000
Ara Toplam	13 460 000
6. Hedef: Tahsis Edilmemiş Teknik Yardım ve Program Yedek Kredisi (%1,8)	
Proje 6.1 – Tahsis Edilmemiş Teknik Yardım ve Program Yedek Kredisi	4 740 000
Ara Toplam	4 740 000
Toplam	240 150 000
+ Programın uygulanmasına yönelik genel teknik destek (%7,2)	18 850 000
Genel toplam	259 000 000

6.3. Ek 3: Rapor verme dönemi süresince imzalanan sözleşmeler

Sözleşme numarası (CRIS)	Sözleşme Başlığı	Yüklenici	İmza Tarihi	Sözleşme Tutarı (Euro)
2006/124-237	GTZ ile yapılmış olan TAIEX 2005 yılı anlaşmasının, kuzey Kıbrıs'ta bir TAIEX Yerel İrtibat Noktası oluşturmak amacıyla genişletilmesi	Deutsche Gesellschaft für Technische Zusammenarbeit - GTZ GMBH (Almanya)	18/07/2006	506.836
2006/124-397	Kuzey Kıbrıs'ta bir Program Destek Ofisi oluşturulması	Deutsche Gesellschaft für Technische Zusammenarbeit - GTZ GMBH (Almanya)	25/07/2006	1.324.257
2006/127-273	GTZ ile yapılmış olan TAIEX 2005 yılı anlaşmasının, Kıbrıs Türk toplumuna verilecek teknik yardımın yürütülmesi için genişletilmesi	Deutsche Gesellschaft für Technische Zusammenarbeit - GTZ GMBH (Almanya)	08/11/2006	2.993.164
2006/129-343	Kuzey Kıbrıs'ta uygulanacak Özel Sektör Kalkınma Programı	Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı - UNDP	26/12/2006	2.500.000
2006/129-353	Kentsel ve yerel altyapının geliştirilmesi	Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı - UNDP	26/12/2006	7.000.000
2006/131-199	Kıbrıs Türk Toplumuna yönelik Katı Atık Yönetim Planı	AGRECO	23/02/2007	199.850
TOPLAM				14.524.107
